

TIDSKRIFT FÖR POLITISK FILOSOFI
NR 3 2008 | ÅRGÅNG 12

Bokförlaget THALES

DEMOKRATINS AVGRÄNSNINGSPROBLEM
 OCH PÅVERKANSPRINCIPERNA:
 REPLIK TILL MIKAEL PERSSON
Jonas Hultin Rosenberg

I SIN ARTIKEL »Demokratis avgränsningsproblem och påverkansprinciperna» (2010) avser Mikael Persson att diskutera »några centrala problem med påverkansprincipen och resonera kring konsekvenserna av principens tillämpning» (Persson 2008, s. 27).¹

Påverkansprincipen är en princip som i sin »enklaste» form förordar att en sammanslutnings medlemskap² avgränsas på sådant sätt att alla som påverkas av sammanslutningens beslut inkluderas i beslutsfattandet. Principen är enligt Persson »sammanbunden med betydande problem» (Persson 2008, s. 43) varför han istället framhåller en alternativ princip, styrd-av principen. Enligt styrd-av principen, eller den legala påverkansprincipen³ som jag föredrar att benämna den, bör medlemskapet avgränsas på sådant sätt att alla som står under sammanslutningens lagar inkluderas i beslutsfattandet med vilket dessa lagar stiftas.

De invändningar mot påverkansprincipen som Persson framhåller och som, enligt författaren, implicerar att principen är »sammanbunden med betydande problem» är, med undantag för en invändning, missriktade. Han menar, under rubriken »Är påverkansprincipen förenlig med politisk jämlikhet?», likt Bergström (2007), att påverkansprincipen genererar ett brott mot idén om politiskt jämlikhet förstått som »en person en röst». Ett argument som förutsätter att påverkansprincipen tillämpas både som en princip

för att avgöra medlemskapets avgränsning och för att fördela rösterna inom det avgränsade medlemskapet. Att tillämpa påverkansprincipen i båda dessa fall är inte orimligt men bruket av principen i det ena implicerar inte ett bruk av den samma i det andra. På samma sätt går det att replikera mot den invändning som presenteras under rubriken »Angående kravet på symmetri mellan beslutsfattare och de som påverkas av ett beslut». Invändningen går ut på att kravet på symmetri mellan styrande och styrda som följer av påverkansprincipen implicerar att vi inte får fatta beslut som påverkar individer som inte inkluderats i beslutsfattandet. Här ser vi återigen prov på en otillfredsställande sammanblandning mellan två frågor som rimligen bör separeras. Den första frågan rör avgränsningen av medlemskapet och den andra frågan rör vilka beslut som får fattas av den avgränsade enheten. I en demokrati, givet kravet på folkets slutliga kontroll över dagordningen, bör rimligen inga begränsningar sättas vad gäller det senare och inga sådana begränsningar följer heller av påverkansprincipen som princip för medlemskapsavgränsning. En sammanblandning tycks även finnas i den invändning som givits rubriken »Frågan om relevant påverkan». Här hänvisar Persson till Bergström och Nozick och påpekar att påverkansprincipen tenderar att bli alltför vid. Om vi skall ges inflytande över alla beslut som påverkar oss kommer det personliga handlingsutrymmet att begränsas avsevärt. Sammanblandningen råder här mellan frågor som rör vilka som skall få vara med och fatta demokratiska beslut och vilka beslut som skall fattas demokratiskt. Avgränsningsproblemet rör

den första frågan medan den andra frågan uppstår oavsett avgränsning.

Perssons argument mot påverkansprincipen är så här långt missriktade. Hans konklusion är likväl korrekt. Påverkansprincipen är nämligen orimlig om demokratins avgränsningsproblem skall förstås som ett problem rörande vilka som skall inkluderas i medlemskapet givet ett redan existerande beslutsfattande och givet en specifik fråga. Påverkansprincipen är nämligen som lösning på avgränsningsproblemet, förstått på detta sätt, behäftad med flertalet betydande problem; Persson berör ett av dessa. Han framhåller det problematiska i att påverkansprincipen genererar ett instabilt medlemskap, ett nytt medlemskap för varje beslut, och pekar på dess oförenlighet med representativ partidemokrati. Ett problem som tidigare framhållits av Dahl (1970) och Whelan (1983) m. fl. Ett analogt problem som framhållits av Goodin (2007) och som tycks än mer allvarligt är att påverkansprincipen inte bara genererar ett instabilt medlemskap; vilka som bör inkluderas i medlemskapet blir dessutom beroende av vilka som faktiskt inkluderas.

Påverkansprincipen är om vi tar de ovan ställda invändningarna på allvar en orimlig princip för medlemskapsavgränsning. Principen blir endast brukbar som en utvärderande princip. Den kräver nämligen att vi vet vilket beslut som faktiskt fattades och vilka som faktiskt inkluderades i beslutsfattandet. Påverkansprincipen är således rimlig givet att avgränsningsproblemet handlar om att i efterhand (efter ett beslut) avgöra hurvida en given avgränsning är korrekt. Om vi istället, liksom Persson, menar att avgränsningsproblemet handlar om att avgränsa ett medlemskap givet ett redan existerande beslutsfattande och med avseende på en given fråga är styrd-av principen i flera avseenden bättre. Om vi därtill, vilket inte är orimligt, menar att avgränsningspro-

blemet också handlar om hur vi bör avgränsa demokratiska enheter är ingen av dessa principer tillfredställande, eftersom de inte ger oss några svar. Här föreslår jag istället att vi utgår från en påverkansprincip som formulerats av Robert E. Goodin och som lyder: »include in the demos every interest that might possibly be affected by any possible decision arising out of any possible agenda» (Goodin 2007, s. 59). Vidare föreslår jag att vi omformulerar denna princip genom att byta ut »möjligt intresse» mot »faktiskt intresse» och »möjlig dagordning» mot »trolig dagordning» och konstruerar principen »*alla vars faktiska intresse påverkas av ett möjligt beslut utifrån en, för sammanslutningen, trolig dagordning bör inkluderas i medlemskapet*». För att avgöra vilka som kommer att påverkas av en trolig dagordning bör hänsyn tas till »naturliga gränser», som här skall förstås både som geografiska gränser och gränser för de kontakter människor i olika områden har med varandra. För att illustrera tillämpningen av principen kan vi tänka oss en värld som består av tio öar mellan vilka det råder begränsad eller ingen kontakt. Om vi avgränsar medlemskapet på sådant sätt att alla som är bosatta på två av dessa öar inkluderas kommer de troliga dagordningarna i sammanslutningen att vara andra än om vi endast inkluderar de som är bosatta på en av öarna. Vilken av dessa avgränsningar som är önskvärd är inte uppenbart utifrån påverkansprincipen om vårt mål är att inte exkludera någon som påverkas. Vad som däremot är uppenbart är att vi inte bör avgränsa medlemskapet på sådant sätt att hälften av dem som är bosatta på en av öarna exkluderas. För de som bor där kommer, på grund av geografisk närhet och nära kontakt inom öarna, troligen att påverkas av möjliga beslut från en trolig dagordning. Om vi därtill tänker oss att vi inte bara bör inkludera alla som påverkas utan även exkludera alla som inte påver-

kas är det troligt att det är att föredra att avgränsa medlemskapet till en ö istället för två.⁴ Vi får, med min omformulering av Goodins princip, en princip som är känslig för omvärldens konstitution; en princip som måhända implicerar allomfattande inklusion (kosmopolitisk demokrati) i en värld som ser ut som den vi lever i med långtgående interaktion mellan människor i olika delar av världen men som inte kräver det i alla möjliga världar på samma sätt som Goodins princip gör (se Goodin 2007, s. 55).

Jag har i denna replik opponerat mig mot att Persson på samma gång i ett avseende vidgar och i ett avseende krymper demokratins avgränsningsproblem. Min invändning mot Perssons argument mot påverkansprincipen går ut på att han vidgar avgränsningsproblemet till att handla om, inte bara avgränsning av medlemskapet utan även, röstfördelning inom medlemskapet, det kollektiva beslutsfattandets räckvidd (vilka beslut som får fattas) och det kollektiva beslutsfattandets föremål (vilka frågor som bör behandlas). Min invändning mot Perssons slutsatser är att han krymper avgränsningsproblemet till att endast handla om hur vi givet en redan existerande sammanslutning och givet redan existerande frågor i förväg (före ett beslut) bör avgränsa medlemskapet. Han missar därigenom påverkansprincipens användningsområde som en utvärderande princip och att avgränsningsproblemet även borde handla om hur vi bör avgränsa de demokratiska enheterna.

→

Jonas Hultin Rosenberg är student i statskunskap vid Uppsala universitet.

Noter

1 Jag vill tacka Mats Lundström för värdefulla kommentarer på den uppsats som ligger till grund för denna replik.

2 Jag kommer, till skillnad från Persson, genomgående att använda ordet »medlemskap» när jag syftar på den enhet vars gränser skall avgöras med hjälp av en avgränsningsprincip.

3 Se även Beckman (2006, 2007) för samma ordval.

4 Exemplet är lånat från Jonas Hultin Rosenberg (2008, s. 23). Se Hultin Rosenberg (2008, s. 24–26) för ett utförligare argument för att påverkansprincipen utöver att kräva inklusion av alla som påverkas också kräver exklusion av alla som inte påverkas.

Referenser

- BECKMAN, LUDVIG, (2006), »Citizenship and Voting Rights: Should Resident Aliens Vote?», *Citizenship Studies*, vol. 1, nr 2, 2006, s. 153–165.
- BECKMAN, LUDVIG, (2007), »Extending the Right to Vote? Some Misgivings about the All Affected Principle», opublicerat manuskript.
- BERGSTRÖM, LARS, (2007), »Democracy and Political Boundaries», i Folke Tersman (red.), *The Viability and Desirability of Global Democracy*, Stockholm Studies in Democratic Theory III, Filosofiska institutionen, Stockholms Universitet, Stockholm.
- DAHL, ROBERT A., (1970), *After the Revolution?*, New Haven and London: Yale University Press.
- GOODIN, ROBERT E., (2007), »Enfranchising All Affected Interests, and its Alternatives», *Philosophy and Public Affairs*, vol. 35, nr 1, 2007.
- HULTIN ROSENBERG, JONAS, (2008), »Hur bör medlemskapet avgränsas? Några grundläggande reflektioner kring påverkansprincipen som lösning på demokratins avgränsningsproblem», c-uppsats framlagd och försvarad vid Uppsala universitet juni 2008.
- PERSSON, MIKAEL, (2008), »Demokratins avgränsningsproblem och påverkansprincipen», i *Tidskrift för politisk filosofi*, nr 1, 2008, s. 27–47.
- WHELAN, FREDERICK G., (1983), »Prologue: Democratic Theory and the Boundary Problem» i Roland J. Pennock och John W. Chapman (red.), *Liberal Democracy*, Nomos XXV, New York och London: New York University Press.